

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ad Leonem X. Pontificem Maximvm

[Straßburg], 1519

VD16 L 3409

Praeceptvm Sextvm. Non Moechaberis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34717

R. P. MARTINI LVTHERII DE X. PRAECE
eum affectus & suauissimi cordis. Quod cum nō simus ad gra-
tiam Christi fugiendū est, ut de sua plenitudine nostrum supple-
at interim defectum, donec & ipsi perficiamur.

Septim. p. 10

PRAECEPTVM SEXTVM.
NON MOECHABERIS.

OBreuiissimū uerbum, sed latissima sententia, ideo interpre-
tatione opus habens, quare Christū audiamus, qui Matt.
v. dicit, Audistis quia dictum est antiquis, Non Mœchabe-
ris. ego autē dico uobis, quicūq; uiderit mulierem ad cōcupiscen-
dā eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Breuiter ipse quo-
q; loquitur, quia relinquit ex praecedenti pracepto eandem gra-
dū fieri distinctionem, ponens eum tantūmodo, qui est in cor-
de. Quare & nos hic eosdem quatuor ponemus, scilicet in affe-
ctu, signo, uerbo, opere. Hoc enim praceptū ideo exposuit dñs
quia antiqui (id est, ludæi) ipsum accipiebant secundū uim & ri-
gorē uerbi, ac ita docebant, & irritū faciebant hoc mandatū, si-
cut & oīa alia, Quod nō esset adulter, nisi qui opere id impleffet
nihil de cōcupiscentia, signis, uerbis solliciti, ideo immundi facti
sunt. Et in hac sententia sua ita steterūt, ut cōtra eos Hieremias
diceret, Unusquisq; ad uxore proximi sui hinniebat, & facti sunt
sicut equi emissarij. Nouis itaq; .i. nobis aliter dicit ut omnis cō-
cupiscentia hic euacuetur. Dicit enim B. Augu. hoc loco de ser-
do. in mon. q. noīe mœchantiū, qui hoc capitulo cōmemoran-
tur, oēm carnalē & libidinofam cōcupiscentiā oportet intelligi.

Primus itaq; gradus est opus ipsum foris, quod sine dubio ex
concupiscentia intus procedit, ut ibidem probat B. Augu. Si autē
omnis cōcupiscentia carnalis ibi prohibet, ergo & omne opus
quod ex illa procedit, idcirco ponunt multae differentiae operū.

- i Fornicatio simplex, solutus cū soluta, a quo distinguūt alij
- ij Meretricium, quod illa sit unius cōsuetudo mulieris, hoc
autem in multis, uagus ardor libidinis.
- iiij Stuprum, quod est uiolatio uirginis.
- iiij Raptus, quod est, cum rapitur filia uel filius, in quo & fure-
tum simul est, & maximum furtum.
- v Adulterium, quod qñq; est simplex, qñq; duplex, secundū
quod uel ambo fuerint coniugati, uel unus tantummodo,
- vi Incestus, est contra consanguinitatis honorem.

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

vij Sacrilgium, quod est, cum religiosus, sacerdos, monialis,
 & omnes alij, qui deo continentiam uouerunt, fornicant
 viij Excessum in matrimonio quidam addunt.

Hi gradus in ope sic uariant, & sunt inuicē excedētia & excessi-
 sa, secundū qđ circūstantiæ mutant. Nam sic & in homicidio p̄-
 cedenti p̄cepto, prohibitæ sunt multæ operū differētia, ut dictū
 est, secundū differentes circūstantias. Quāuis aut̄ om̄e p̄ceptū
 dei sit uelut lux, quo cognoscat, quid sit homo, mūdus, & caro,
 & quantū a deo simus remoti, tñ hoc p̄ceptū p̄cipue illud
 ostēdit Apostolus em̄ dicit, p̄ legē cognitio peccati, ergo lex est
 lux, qua lucente uidemus innumerabilē miserāi humani generis.

Quis enim tā est lapis, ut si audiat hæc p̄cepta dei, & illis eum
 illuminātibus, imo mundū totū ostēdentibus, si etiā attēdere ue-
 lit, qđ infinitus numerus hoīm extra p̄ceptorū uitā agāt, possit sal-
 tem a gemitu & lachymis cōtinere: si nulla alia esset causa, qua-
 re nunq̄ gaudere deberemus, sed semp̄ lugere. hæc sola satis esset
 si hoīm uitā cum ipsis p̄ceptis dei ante oculos cōpararemur. Ibi
 enim uideremus, quō humanū genus sit miserrima perditionis
 massa, cū tam rari appareāt, qui in p̄ceptis dei uiuāt & agāt, & p̄-
 cipue in isto p̄cepto. Nōne horrendū est tot gradus operū esse
 quibus cōtra hoc p̄ceptū agitur: Et homines sine ullo timore
 in illa ruere ac perire. Et adhuc ridemus talia. Igitur uelut lucer-
 nā hoc p̄ceptū attendamus, & p̄ ipsum infinitos casus hoīm
 Tum uidebimus qđ mūdus iste sit horrenda Lerna, & inferno p̄-
 xima, & parum iustitię & ueritatis in eo, imo scriptura dicit, qđ
 oīs homo uanus & mendax sit, quare uere infernus est in mūdo

Prima itaq; miseria hoīm est simplex fornicatio, in qua peccāt
 non tantū ij qui faciūt, sed qui fouent, auxiliant, consilian, non
 resistunt, rident, copulāt, mediant, ac maxie qui occasionē dant.

Fouent autem, qui uel hospitant in domibus suis, uel si prin-
 cipes & maiores ac iudices nō prohibent, sed permittunt. His ni-
 hil proderit, qđ ipsi non fornicant, dicetur enim eis, Si uidebas
 furem currebas cū eo, & cum adulteris tuis portionem tuā po-
 nebas. Hæc fecisti & tacui. Existimasti inique, quod similes ero
 tui, arguam te, & statuam contra faciem tuam. Et ista miseria,
 heu quanta pestilentia nunc regnat, ubi æquales ab æqualibus e-
 rudiuntur, ducuntur, perduntur, tam inter iuuenes, uirgines &c.

Mediant, ut qui sunt internuncij & copulatrices, de quo uide pulchrā historiam distin. v. c. lxxx. speculi exemplorum. Hi autē proprium opus agunt diaboli. Nam quod diabolus nō potest, nec posset per se, efficit per illas. Non resistunt aut, qui nec movent aut corripiunt secundū mandatū Christi, nec compatiuntur animę eorum, nec pro eis orant, sicut decet Christianos. Insuper & recitant & rident, iocantes in perditione proximorum, cum ut dixi iste sit ut magnę miserię status inspiciendus.

Occasionem autē dant, qui lubricis gestibus ac uerbis impudicis, aut exquisito ornatu irritant concupiscentias aliorum, maxime si id intentione faciant. nam oratio illa immoderata semper est causa, licet per accidens concupiscentię, ut in choreis, plateis, conuiujs &c. Væ autem illis, qui impudicis uerbis innocentium corda uulnerant, ut nunc horrendus mos est, in hospitij publicis, negociatoribus conuenientibus. Non est, ut aiunt, neesse pediculos in pelliciū seminare, qui sponte sua nascuntur.

Nā caro nostra in primo peccato duplici uulnere est grauissime percussa. Primū est offensibilitas, alterū concupiscētia, quę duo uulnera per pręcepta nobis manifestant, sed per gratiā sanantur. Sed peius est uulnus concupiscētia, quo minus dolet & affligit, sed delectabiliter mouet, ideo a stultis nō reputat malū, cum sit duplo peius q̄ alterū, ita ut scriptura dicat, Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo in umbilico uentris eius. Ante enim peccatū nihil erat q̄d offendeat, nihil quod libeat. Nunc autē utrunq̄.

Quapropter Christianus homo debet hoc scire, quod quando sentit se ad iram moueri, uel ad concupiscentiā, non secus putet q̄ si mortiferum uenenū sentiat, & ulcus pessimū, & gemat pro illo ad dñm ut sanet. Nam uerissimū est, q̄ hec titillatio licet iucūda & suavis sit, tñ est ignitissimus serpentis antiqui morsus horribilē conscientię paritura confusione & amarissimā amaritudinē. Atq̄ p hoc mouet ad gratiā quærēdā, sicut habet figura Numeri, q̄ mori ab ignitis serpētibus ad æneū serpentē suspicientes sanabant. Ita & titillatus carne ad Christū crucifixū debet respicere. Nam hinc reddit ratio, cur dñs nō cōtētus, q̄ p seipm hō pñus est ad malū, adhibet tentatorē & impulsorē diabolu. s. ut qa hō negligēs est in q̄renda sanitate sua apud deū, ideo urget eū tētationibus, ut cogat eum q̄rere misericordiā & gratiā dei.

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

Secundo etiam ideo, ne forte in donis sibi datis extollat. Sic apo. Paulo, sic S. Hiero. fecit. Sic multis alijs usq; ad mortē. Vide in speculo exemp. Litera, Tentatio. Sunt aut alijs, qui uehementissime rapiunt hoc malo. Alij uero mitius, alijs modico. Nullus tamen sine gratia dei continet, ut Sap. viij. Et ut sciui, quia aliter non possum esse continens, nisi deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire, cuius esset hoc donū, adij dominū &c. Ecce quō a morbo isto per orationē curationē quæri oportet, & magna sapientia est, agnoscere hoc malū suū & remedij locū. Sic & B. Chrysanus martyr dicit, Errat, qui se suis uiribus putat castitatem obtinere posse. Vnde B. Aug. li. i. de ser. do. in mon. Quisquis carnalē delectationē aduersus rectā uoluntatē suā rebellare sentit, per consuetudinē peccatoris, cuius indomitæ uolentia rapitur in captiuitatē, recolat quantū potest, quantā, qualēq; pacē peccādo amiserit & exclamet, Infelix ego homo, quis me liberabit de morte corporis huius. Gratia dei per Iesum Christū dominū nostrū. Ita em̄ cum sese infelicē exclamat, lugēdo implorat consolatoris auxiliū. nec paruus est ad beatitudinē accessus, cognitio infelicitatis suæ. Aurea hæc sentētia. Non enim dicit, quod ridere, placere, gaudere debeat in titillatiōe, sed lugere, quia uenenū mortis in se sentit. Deinde, Vbi sunt qui liberū arbitriū iactant: cur non cessant statim ut uolunt: imo cur non uolunt, nec possunt uelle? Cur S. Hiero. & Paulus non potuerunt cessare a stimulo carnis? Si em̄ uoluissent, utiq; factum fuisset, sed nō potuerunt etiā satis uelle, ideo contra suū uelle uolebant. Eadē ratio est & de ira, cur enim non mox quiescunt, qui irascuntur si possunt, immo si uolunt: sed neq; possunt, neq; uolūt, eo quod uoluntas eorum iam alio est rapta & captiua ducta.

Tertio consolatoriū est, Quod qui lugent hic, consolabuntur. Sic em̄ sapientissima dei misericordia nos mirabiliter deducit, dum ex ueneno ipsum uenenū expellit, & de ipsa luxuria nobis efficit emplastrū castitatis, dum ideo illā finit irruere, ut homo eam sentiens gemat, lugeat, gratiā quærat, & sic eo maiore affectum castitatis acquirat, tanto em̄ castior est, non quo quietior, sed quo dolentior se castū non esse posse, ut uult. Atq; ex hinc, licet hæc omnia ad quartū gradum infra pertineant, tamen ne excidant, occasione data accipimus, quod cōsolandi sunt, qui senti

gambus

R. P. MARTINI LV THERII DE X. PRÆCE

tiunt sese uexari talibus stimulis, ut nō stulta opiniōe statim datis manibus, se se tradant desperationi, quasi nō sit castus, qui aestuat medullis & cogitationibus. Periculosissima est hęc cogitatio, & in om̄e peccatū operis inclinatissima, propter desperationem. Sic em̄ iuuenis prius cogitationes carnis nō expertus, cum credat castū esse non posse, nisi nullas habeat, statim dicit, Quid differo opus, unum est si & facio, quia amissa tamē, est in corde castitas. Non sic o miser non sic, nō est perdita castitas cogitationibus talibus. Immo nuncq̄ castior fuisti, si tamē sentis te inuitū illas habere. Nam castitas sicut & om̄is alia uirtus uiua, ita est abscondita, ut non possit cognosci ab eo, qui habet, sed a solo deo. Abscondit em̄ deus omnem uitam sanctorū ita profunde, ut ipsi eam scire nō possint, secundū illud psal. i. Quoniā nouit dominus uia iustorū. Igitur sicut uiua & uera gloria iusti, est ignominia uera sapientia in stultitia, uera quies in tribulatiōe, uerū gaudiū in luctu, uera libertas in captiuitate, ueræ diuitiæ in paupertate, ita & uera castitas est in luxuria, & quo fœdior luxuria, tanto speciosior castitas. Heu quod hęc sapientia incognita hominibus est, quantū damnū facit. Verum autē signū uiuæ castitatis est hęc, si se sentiat homo habere displicentiam in præsentī, non q̄ tota sit displicētia, tunc em̄ non staret titillatio, sed mixta, nūc nult, nūc nō uult, nūc infra, nūc supra, ita q̄ sicut rota, uoluit cogitationibus in luto, & tñ manet propositū castitatis. Nam nisi esset ibi castitas uiua & uera, nō psisteret, nec resisteret, sed libere daret habenas cogitationibus, & nō sentiret molestiā, quia em̄ uult & delectat̄ in cogitationibus, & tamē simul sentit se nolle, fiunt ei mixtim dulces & amaræ, & per hoc molestæ, cū in neutram partem liberum sibi sit ire, sed medio rotatur statu.

Spiritualis em̄ ille homo, id est, affectus castitatis, ipse manet & seruat castitatē, licet exterior in mēbris & corde miras excitet procellas. Ideo in castitatis pugna nō secus agit, q̄ si nauicula in mari iactet̄ fluctibus, dormiēte Christo in illa. curandū est ergo solū, ut ipse suscitē, & iperet mari (.i. carni) & uēto (.i. diabolo.)

Immittit em̄ & sacerdotibus sæpe tales immundicias, ut retrahat ab altari. Qui est despiciēdus, non solū in nudis obiectis turpib⁹ cogitatis, sed etiā si inclinēt uoluntatē in illa, & suscitet malos motus, imo eo magis ad sacramētū est currendū pro gratia

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

& auxilio. At nunc multos noui, qui nō accedere uoluerunt, nisi non solū quieti essent ab inclamationibus, sed etiā ab ipsis obiectis turpibus. Nimis stulti obsecutores diabolicæ fraudis & nequitie. Igitur sicutitur dei misericordia & bonitas malo nro, ut p ipsum magis promoueat bonū nostrū, ut oīa cooperent electis in bonū, etiā peccata, hoc totū, ut uitam & gratiā, quæ in nobis est, abscondat ac regat, ne cognitis cōtenti tepeamus, sed potius ignoratis eis tanq̄ pro non habitis magis suspiremus & gemamus. Quo aut̄ mō dictū est de castitate, ita & de oībus uirtutibus, q̄ tunc maxie donant, quando denegant, & tūc assunt q̄ nimis abesse putant, neq; aliter tunc pōt homo credere, quin absint & sit pditus. Inde procedit gemitus, odiū sui, desyderiū eaq; & imploratio. Tunc humilibus dat deus suā gratiā, quā postea iterū abscondit & aufert, ut addat maiorē. Semp̄ sub cōtrario abscondens contrariū. Ideo hæc est sapientia, q̄ trahitur ex occultis, & est in absconditis. Hæc aut̄ castitas aurea est, respectu eius, q̄ sine malis cogitationibus est, sicut patientia & mititas, extra irritamenta qualis est. Nam etiā bestiarū hæc est mititas & saltē gentiū ita & castitas, q̄ est sine luxuria & cogitationibus in quiete, etiā meretriciū est & lenonū pessimorū, quia tūc casti sunt, quādo caro expleta quiescit. Caterū hæc quies futuræ uitæ est. Quare castitas est periculosa ad superbiā, dum patet (id est, quieta) sed est etiā periculosa ad luxuriā, dum latet (id est, est tentata) dū utrobique periculū, sed superbiæ maius q̄ luxuriæ. Igitur utrunq; fit.

Præceptū non implet̄ spiritaliter, dū adhuc cōcupiscentia in nobis est, qua fit, ut de castitate p̄sumere ac p̄cepti impletioe nullus oīno possit, sed tantū accusare sese & confiteri peccatū suum.

Rursus eo implet̄ quod spiritus odit hanc cōcupiscentiā, ideo ipse est purissimus ab ea, & uere impletor p̄cepti, quia consentit per oīa legi, eamq; approbat & diligit, dum suā miseriā odit.

Alij uero luxuriosi, non abscondunt suam castitatem, sed extinguunt potius. Nihil est ergo quod glorientur sese non nosse castitatem suam, non huc pertinent.

Secunda est meretriciū, q̄d est magnū malū, ubi libido transit in habitū & consuetudinē, qui difficillime curant. Nam scriptura dicit, Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petrā. Qui aut̄ paruulos suos sinit crescere, in magnos gigantes inueterasce

R. P. MARTINI LV THERII DE X. PRAECE

te & confortari, quomodo tunc allidet, & nō potius illidetur.

Et hanc nobilissimam spiritus sancti doctrinā deberent parentes filijs suis infundere, ut non tantum ui coererentur, sed etiam uoluntate ducerentur ad castitatem.

Frustranea enim est pugna castitatis, nisi hęc regula seruetur spiritus sancti, s. petra est Christus, paruuli nostri sunt mali motus, mala desyderia, quę cū quis senserit, quid faciet: quō uincet: audi, nō aliter nisi eos ad petrā allidendo. Quō hoc: quia sicut, qui manu ad lapidē terit uermiculū, sic uoluntate & cogitatione tangendo Christū, statim conterit mala cogitatio, solū tenta & uidebis q̄ iucundū sit sic desyderia cōterere, statim enim ut cor passum Christū tangit, omne malū recedit. Sic figuratū fuit olim in lege Numeri iij. Quādo a serpentibus ignescentibus percussus, per aspectū aenei serpentis in ligno pendētis, liberabant. Porro ignescens serpens, est lubrica illa, molliterq; reptans libido cogitata, si ge fuge, tam immanē colubrū, accendit em̄ & mire facit carnera prurire & ardere. Sic etiā Gen. iij. Ipsa cōteret caput tuū (id est, in iū & primū motū, fidelis anima cōterit) alioquin grādi, factus, aut totus illa plus inficit & interficit. O si in tēpore libidinis mouentis, tantū possemus figurā reptantis uenenati serpentis cogitare & applicare mysteriū, facile fugeremus cogitationē ad Chīm

Tertia species est Stuprum, quod est uirginis corruptio, quod olim in lege mitius puniebat, q̄ fornicatio aut meretriciū, quia tenebatur eā dotare, aut in uxorē ducere, Verū nunc est uehementer magnū, quia tūc uirginitas summū erat opprobriū, nunc autē summa gloria, tunc dānabile dedecus, nunc incōparabile decus. Ijs saltem qui nō proposuerūt nubere. Nam qui proponūt matrimonium non habent actuale tūc decus, sed p̄nt habere, si ad uirginitatē animent. de q̄ multi multa & magnifica scripserunt, quare uere nulli uirgini pōt fieri restitutio. Sane tū hoc intellige, quia uolenti nō adeo tenet, inuita at nō pōt tolli, pōt autē iduci & sic tolli.

Quarta species est raptus, hoc plectitur capite in iure, qd est nō tantū uirginis, filia aut ancilla, sed etiam uxoris, aut alius ad suā curā ptinentis, sed maximū est raptus uxoris. Fit autē raptus quādoq; cōsentiente puella, puta inducā blādictijs, aliqui inuita, hoc maximū est. Sed legunt multa exēpla, quibus nō prospere cessit. Guarinus Veronensis de quadā Alda uirgine miserabile casum

101

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

elegiaco carmine cōposuit, quę secuta raptorē, relictis parētibz tandē ab eo in sylua cōstuprata & abiecta, cū puderet ad parentē res reuerti, petijt gladio percuti ab eo. At ille sic fecit, & occidit eam. Hoc peccatū etiam furtū includit, & quidē grauissimū oīm

Quinta Adulteriū, qđ est pplexissimū & grauissimū quo ad pēnā, sed negligitur hodie nimis. Hoc uitiū est causa multarū quæstionū, de possessione, utrū filiū spurriū debeat marito prode. Vide Angelū in Summa, tradentē regulas, Sed quis audebit credere regulis, aut casum in terminis dare potest: uarij sunt animi uirorū, & aliter hodie, aliter forte post annū cogitabunt, etiā si hoc anno patientiā haberent in uxore adulteriū confitente. At certe amaritudine dignū est, quod uir corpus suum dedit, pro corpore mulieris, & alius utitur corpore, pro quo ipse suū propriū dedit, propter qđ sedet in arte sua, ppter qđ omīa facit patitur. deniq; seruū se fecit & alligauit ad multa, qui uxori sese alligauit. Et ecce alter hæc oīa cōtaminare audeat, qđ digne ferre possit: Vide etiā legē zelotypiæ olim, qua nunc mulieres sunt leuatae & exoneratae, ideo eo gratius uiris suis adhærere deberēt.

Sexta Incestus, qđ uulgo bluotschāde uocat, qđ ignominia cōsanguinitatis & ppinquitas est, cui eo maior debet honor, qđ ppinquior. Nā & in lege dñs certos gradus p̄hibuit, Et quondā vij. gradus erāt p̄hibiti. Nam in lege fere secūdus tm̄ gradus prohibet cōsanguinitatis & affinitatis, quia nondū erat gratia sanans concupiscentiā, sed regnabat lex irritans & augens eam.

Septima Sacrilegium est, ubi iam non tantum castitas polluitur, sed etiam quæ deo soli fuit oblata, tollitur, & sanctum profanatur. Verū hoc ex institutione ecclesię magis quam ex deo est in sacerdotibus, sed in religiosis grauissimum est, quia sponte sese consecrauerunt domino, & sese subtrahunt rursus.

Octauo additur, Excessus coniugū, qđ ut B. Ambro. allegat li. ij. cōtra Iul. B. Aug. Ardentior amator propriæ cōiugis, adulter est. de quibus Apost. i. Theff. iij. Hæc est uoluntas dei sanctificationis uestra, ut abstineatis uos a fornicatiōe (Hoc primū) deinde, ut sciat unusquisq; uestrū, uas suū (coniugē suā) possidere in sanctificatione & honore, & non in passione desyderij, sicut & gentes, quæ ignorant deum. Et i. Pet. iij. Viri similiter secūdum suam cohabitantes, infirmiori uasculo muliebri impatientes

R. P. MARTINI LVTHERII DE X. PRÆCE

honorem &c. de quo satis supra. Sed difficile est eis regulam tradere, nisi quod uitiosum est ad omnem motum carnis, satis facere libidini & concupiscentiæ, hoc est enim in passione desiderij esse.

Sequuntur nunc tres aliæ species.

Mollicies, qua quisq; uigilando polluitur apud seipsum. Zodomia qua uir uiro, mulier muliere aburit, uel etiã uir muliere, & mulier uiro, quæ oia turpiora sunt, q̄ noiare liceat. Bestialitas, de quibus Leuitici. xviij. uide, cætera ad confessionem pertinent.

Ultra hæc sunt pollutiones nocturnæ, q̄ de se nõ sunt peccatũ licet lex Deut. xxij. Si quis inter uos fuerit homo, qui nocturno pollutus sit somno, egredietur extra castra, & non reuertet, priusq; ad uesperã lauetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra. Hoc est mystice, sic pollutus (licet & ipse aliud significet) debet abstinerere a cõmunionem sanctorũ, i. sacramento, donec sol (id est, æstus & ardor relictus ex pollutione) sedatus fuerit. & sic lotus huili cõfessione accedere. Habet em̄ sepius sui causam, q̄ peccatum est, ut sunt crapula, otium, sexus alterius cõuersatio aut memoria.

Deniq; sunt etiã pollutiones uigilantiũ & diurnæ, sed inuoluntariæ, q̄ irruunt multis, dũ lōge aliud agunt, aut dũ fricant, equitat uehũtur. i. sine cã sua, q̄s scriptura feminifluos uocat, ut Leui. xv.

Sequitur alter gradus mœchorum.

Qui est in uerbis, ut quidã turpissime loquũtur de carnalibus peccatis, cõtra Apostolũ Ephe. v. Fornicatio aut & omnis imunditia, aut auaritia, nec nomine in uobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem nõ pertinent, sed magis gratiarũ actio, id est, ne sit fama, uos tales esse.

Tria posuit uitia linguæ secundũ concupiscibilem, scilicet turpitudinem, quæ est ipsa obscœnitas, impudicitia, & inuerecundia uerborum. In qua dupliciter peccatur.

Primũ ab ijs, qui de istis turpitudinibus uelut risum & consolationem inuicem sibi pstant, tanq; sit iucũda res de qua loquunt. Hic alius nihil aliud facit, q̄ ut ostēdat, q̄ obscœnus & ipse possit esse, omni turpitudine nominas membra & opera membrorum.

Alius uero historias ad hanc rem p̄tinentes, omni licetia recitat tum ride, & res optima uide, donec monachi & sacerdotes etiam adducant cũ suis peccatis. Qui morbus heu q̄ dire hodie regnat in hospitij & tabernis, ut piculosum, aut saltẽ pœnitent

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

dū sit, aliquem religiosum uel pudicū hoīem peregre proficisci.

Obsecro per deū, uidete tamē quid isti faciant. Primū si sunt Christiani, ut nominari uolūt, ita deberent diligere uerecundiā ut nec paterent ea nominari inter se, si prohibere possent. Secūdo saltem dolerent, si nō possent. Tertio super historias lapsorū uel sacerdotū, uel religiosorum, uel principum, uel magistratū (horum enim eo iucundius recitantur uirtia, quo efficacius & licentius præbent exemplū imitantibus) non secus dolere, q̄ super proprio casu, sic em̄ requirit charitas, imo quo altior esset status, eo magis gemere & deū pro eis orare. Hoc em̄ esset Christianū.

Iam nunc uide q̄ longe sint a moribus Christianismi, insulsiſſimi homines. Primo nō solum hæc non faciunt, sicut certissime debent Christo. Ver̄ secundo sese mutuo in rebus pessimis lætificant. Tertio seiplos ad cōcupiscentiā fricant & prouocant his ignitis iaculis. Quarto alienam uitam ac famā pollunt de fractione ista grauissima, mortuos putres reuelantes, qui mortuos sepelire debuerant. Quinto alienam & suam miseriam, ac ruīnā irrident, ac lætantur in sua perditione & aliorum.

Obsecro cogitate, si dominus dicit, q̄ de omni otioso uerbo q̄d locuti fuerint hoīes, rationē reddēt in die iudicij, ubi isti quæso apparebūt: Væ uæ q̄ late regnat ista pestis. Similes sunt isti,

Primo furiosis, imo q̄s tam furens ut in sua miseria & plaga rideat & gaudeat: Nōne miseria miseriarū est: dolet ulcus, aut otulus, & nō cessat querulus gemitus, & adeo nullus ridet, ut etiā ridentes uelut pessimos oīm odiat ac detestetur, quæritur cōpatiēns & adiuuās aut cōsulens. Ecce aut̄ titillat caro, imo grauissimē dolet cōscientia, deinde ruit ipsa uel anima alterius proximi & adeo non quærit cōpatiēns aut cōsulens, adeo nō doletur ac gemit, ut etiā qui condoleat ac cōsulere uelit, aut prohibere, irrideatur, despiciat, odiatur. Magne deus q̄n aperiemus oculos, ut cognoscamus quid sit mundus: Nōne ista est puerissimā puerfitas: an non libido, est uulnus supra omne uulnus. Nōne ulcus & plaga sup̄ omne uulnus, & oēm plagam: Sicut Hierē. x. dicit, Væ mihi sup̄ contritione mea pessima plaga mea. Ego aut̄ dixi plane, hæc est infirmitas mea, & portabo eam. Et Esa. i. de populo Israel dicit, Vulnus & liuor & plaga tumens, non est circūligata, nec curata medicamine, neq; fota oleo. Et iterū a planta pedis

R. P. MARTINI LVTHERII DE X. PRAECE,
usq; ad uerticem, nō est in eo sanitas. Hæ sunt plagæ & uulnera
nō ab homine, sed a diabolo inflata. Vide itaq; uulnus qđ facit
hōmo, ploratur, quod facit satan ridetur & dulcissimū habetur
Sed heu dulce putatur. Beatus autē ille, qui ipsum intelligit & ad
uertit esse uulnus amarissimū, sicuti uere est. Nam licet eius ama-
ritudo nō sentiat, sentietur tñ inæstimabiliter tandem in con-
scientia. Vnde Prouer. v. Ne intenderis fallaciæ mulieris (id est,
carnis & sensualitatis) fauus em̄ distillans labia meretricis, & ni-
dius oleo guttur eius. Nouissima autē illius amara quasi absyn-
thium, & acuta sicut gladius biceps. Et uicesimo tertio, Ingredite
blāde, sed in nouissimo mordebit ut coluber, & sicut Basiliscus
uenena diffundet. Ideo discamus per deum, qđ in talibus uerbis
ludere, ridere, iucundare, hoc idem est, qđ propria morte & mi-
seria gaudere, quod nullus facit nisi furiosus, uel plusq; furiosus.
Secundo similes sunt ei, qui Marci. v. Lucae viij. scribit posses-
sus a legiōe, qui sine uestimento, neq; in domo manebat, sed in
monumentis, & cathenis uinctus ac custoditus, rupit cathenas,
& agebat a dæmonio in desertū, & die ac nocte in monumen-
tis & in montibus erat, clamās & cōcidens sese lapidibus. Spero
qđ si intelligerent turpiloqui suum uitiū in isto describi, magis ti-
merent. Quid est enim qđ nudus erat, nisi qđ turpiloquus etiā
propria ignominia uerbis nudat: cū debuerit potius tegere, ut
sanaret. Deinde nō manet in domo, scilicet cū uiuis, de rebus ui-
uentiū agens, sed in monumentis cū mortuis agēs, hoc est, qđ ui-
tia & mala aliorū recitat, & in illis totus uersat, Nam monumē-
tū mystice est memoriale mortui (id est, fama & historia fœtida
peccatoris scilicet principis, religiosi, sacerdotis &c.) Item, Con-
cidit seipsum lapidibus clamans, id est, qđ sibi ipsi nocet, ubi sibi
uidetur plurimū, iucūdeq; prodesse. Sic Esa. iij. Peccatū suū non
absconderūt, sed sicut Zodoma prædicauerūt (licet hoc de Phar-
isaica iustitia dictū sit in spiritu) tamen in litera etiā huc pertinet.
Item legionē habet ut nemo possit illic transire præ eorū seuitia
hoc est, quod illi multorū dæmonū officium agunt, dū multis
nocent. Et ubi sunt blandissimi, ibi sunt sæuissimi, ut nulli sit sine
periculo, cū eis conuersari, ut & supra dixi. Scio autē quod nul-
lus tam stultus sit & insensatus, quod si talem hōiem uidisset, ri-
dere potuisset, sed potius fugisset quantū potuisset. Et tñ ridet

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

& rideť ille, cuius ista figura tantúmodo fuit. Deniq; & hoc ibi dictú fuit, qđ nec cathenis, nec custodijs potuit retineri, quin age retur ruptis uinculis in deserta, nemo potuit eum domare. Hic prope cōsentit cū Apostolo Iacobo, Nullus hoim̄ potest linguā domare, ita nullius prohibitiōe, nullis uerbis euangelij coercent illi, Qui lingua indomita erumpant atq; uagent ubi solent, nudi, laceri, nudantes, lacerantesq; ceteros similiter. Et ut in detestabilissimū uitiū, etiā imponere loquar. Nonne sues sunt bestiae immundae, qđ stercora hoim̄ deuorant? At illi in stercore suo & alieno linguā & dentes uersant. An est stercus corporis peius qđ stercus animae? Oportet enim corā suis, suillū loqui, ut intelligant. Si ergo uideris porcū uorare oletū, intellige ecce, talē esse obscenitatis & turpitudinis fabulatorē. Apostolus sane dicit, qđ inhonesta nostra abūdantius honestamus, illi uero etiā honesta per inhonesta, inhonorant. Quis autē ferat, ut alius reuelet cū risu sibi posteriora aut pudēda seu ignominia: At quē ignoia maior, qđ sordes peccatorū in nobis & proximis: lex autē prohibuit, ne proximorū ignominia reuelemus. Secundo etiā peccatur obscenitate, qđ talia corā pueris & puellis innocentibus nominant & dicunt. Rei autē sunt oim̄ peccatorū & mortuū, qđ ex illis sequunt. Aetas em̄ mollis & inexperta hae rerū, facillime poluitur, qđ peius est, tenacissime seruat audita turpia, sicut macula in purū & tenerum pannū cadens tenacius heret, quā in impure aut rudiores, qđ & experientia didicerūt gentiles, ut Horatius

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem,
Testa diu.

Et Iuuenalis,

Maxima debetur puero reuerentia, siquid
Turpe paras, huius tu ne contempseris annos.

Quid autē faciunt qui hoc agunt: Primū, utiq; cum magnū bonum sit, aetatem teneram fouere, custodire, promouere in pudicitia & uerecundia, sicut dicitur, qđ grauissimū sacrificium deo est zelus animarū, omniū studia deberent eo uigilare, ut pueros & puellas custodirent & seruarēt, ne quid discerent, uiderent & audirent obscenitatis, qui p se ardent medullis, nō cogitandū quomodo igne adiecto accendant, sed potius aqua apposita extinguantur, Non solū id nō faciunt, sed etiam propriissimo dæmonū officio usi, corrumpunt innocuas animas suis pestiferis

R. P. MARTINI LVTHERII DE X. PRAECE

fabulis turpitudinis, diabolus em̄ corruptor mentiū dicitur, sed nō corrumpit, nisi ministerio linguæ illorum, qui sunt ex parte illius & imitatur eum. Quomodo em̄ potest puer aut puella rursus eradicare uerbū turpe, quod semel audiuit: sed semen iactū est, & radicat in corde eius etiam inuito, deinde crescit in miras & incognitas cogitationes, quas non audet confiteri, & tamen nescit eis carere. Væ autem tibi, qui huic simplici & ignaræ huius rei menti, hunc laborem, hoc periculum, & hoc uenenū insudisti. Corpus nō uiolasti, sed animā incomparabiliter nobiliorē (quantū in te fuerit) constuprasti. Nam per aurem insudisti & imprægnasti eam fœtu nocentissimo. Vnde Bapti. Mantua, Per sensus quasi per riuos, Venus acre uenenum, Influit in mentem, quod si male cauta recepit, Vulnus agit sola diuum medicabile dextra.

Igitur obscœnitas istorū, maior est q̄ illorum, quod iam non fit tantūmodo obscœnitas, sed cædes innocentū animarū, & de familia Herodis, qui occidit multos pueros in Bethleem Iudæ. Sed uide, nōne ita est, quod nullus pater possit sustinere, ut filij sui occidant corpore: q̄d ergo tibi in corpore tuorū filiorū fieri nolles, quare id audes in animabus filiorū alterius, imo dei perpetrare? Recte S. Lodouicus rex Franciæ a sua matre didicit, quod filios suos mallet corporaliter uidere occidi, q̄ mortaliter peccare. Sic enim & mater quoq; ad eum, dixerat. Sed satis diste illis dominus minatur Matth. xvij, terribiliter dicens: Qui aut scandalizauerit unū de pusillis istis, qui credunt in me, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundū maris. Vide quanta cura sit Christo de paruulis & innocentibus, quod nouā pœnam illis decernit, qui eos offendunt, de nullis enim alijs talē pœnā distauit. Nimirū uolens q̄d noua & singulari pœna præ cæteris sint cruciandi, deniq; sequitur, Væ mundo ab scandalis, Neceffe est enim, ut scandala ueniant, uerū tamen uæ homini per quem scandalū uenit. Et infra, uidete ne cōtemnatis unū ex pusillis istis, dico enim uobis, quia angeli eorū in cœlis, semper uident faciem patris mei, qui est in cœlis. Ecce saltem angelorū intuitu uult parci pueris, & reuerentiā illis haberi. Quod si illos ideo castos dixerit quis, quia uerbis ludunt, re sunt casti, sicut eorum pater Ouidius quoq; mentitur,

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POP VLARES

Crede mihi mores distant a carmine nostro,
 Vita probata mihi, Musa iocosa mihi.
 Respondet Christus, os eorum cōpescens, Ex abundātia cordis
 os loquitur, Qualis arbor, talia & folia. Hæc est etiā ecclesia rui
 na tota, si enim unq̄ debet reflorescere, necesse est, ut a puerorū in
 stitutione exordiū fiat. Hæc de obscœnitate dicta sint. De stultis
 loquio uero & scurrilitate ad hunc locū non pertinet, quanq̄ il
 la duo nunc apud honestissimos & religiosissimos adeo domi
 nent, ut eo ipso uelint honesti uideri, q̄ stultiloq̄ & scurriles sunt.
 Stultiloquium autē est uniuersa otiosæ fabulæ, in quibus ni
 hil eruditionis & scientiæ, ut ipsemet exponit, quæ ad rem (in
 quit) nō pertinent. idem uocat Christus uerbum otiosum. ideo
 nō nisi utilia, aut necessaria sunt dicenda. Tales sunt fabulæ ani
 les, & neniæ puellares, Historiæ plebani de Calenberg, Dietrich
 von Bern. Et disparatiōes de rebus longinquis & extra nos po
 sitis. Quod genus sunt etiā opiniones philosophorū, & glossæ
 sup̄ Aristo. Garrulitates dialecticæ, somnia Astrologorū. Stul
 tiloquiū enim uocat, quia nō sapientiæ, sed stultitiæ uerba sint.
 Eutrapelia seu scurrilitas quæ est faceria seu urbanitas, quā Ari
 stoteles uirtutem esse putat, quando scilicet nō turpia neq̄ stul
 ta, sed iucūda & erudita simul dicunt, ut utilitas intret sub dulce
 dine comitatis. Itaq̄ comitas seu affabilitas, seu urbanitas, seu fa
 ceria talis, quæ fit, ut tristes atq̄ tentati in spiritu recreent, lauda
 bilis est, uerū quæ fit sine causa, tantū ad consolatiunculā uanita
 tis & carnis, p̄sertim cū huius semper nō sit nisi leuitas causa, &
 sola libido fabulandi atq̄ ridendi moueat ad illā, non conuenit
 Christianis. Sic enim B. Augu. in Confess. confiterur, Quod nu
 gari cū amicis sit parum Christianū, quod Christianorū res, &
 uerba habere debeant solida & magna seria, plenamq̄ grauita
 tem & autoritatē, ut Psal. ait, In populo graui laudabo te. Por
 ro hæc ipsa nugacitas & eutrapelia, tanto fit peior, quanto fit in
 rebus sacratoribus, ut nōnulli importunissima leuitate, abutun
 tur, sacræ scripturæ dictis ad eam leuitatem, ridicule & iucunde
 eam torquentes illuc, ubi suam querunt uanitatem, cū sacris illis
 uerbis summa & reuerentia, & terror debeat semper & ubiq̄
 Tertius gradus mœchorū, qui est in signis, quoꝝ unū dñs ex
 pressit dicens, Qui uiderit mulierē ad cōcupiscendū &c. Ecce uis

visus ipse qui signū sit concupiscentiæ, adulteriū est. Nōne durissima lex Christi: sed ideo sanissima & immaculata, conuertens animas. In hoc autē oīa alia signa cōprehenduntur, cum uisus sit minimū & subtilissimum, unde posuerunt aliqui quinq; lineas amoris, Visus, colloquium, tactus, post oscula, factum.

Atq; hic colloquiū etiā aliud intelligit, q̄ id, q̄d est turpiloquiū, & tactus similiter, item & oscula. Sed de singulis latius. Sunt autē plura, ut uisus, auditus, colloquiū, literæ, internuncia, tactus, amplexus, risus, oscula. Non q̄ tot sint adulteria singillatim, quot signa quis fecerit, pōt enim uno adulterio hęc oīa signa facere, alioquin opus ipsum semper esset triplex adulteriū, cū sine tactu & concupiscentia nō fiat. Visus itaq; primū, Hoc autē est uelocissimū & frequentissimū oīm illorū signorū, quia longius, latius, citiusq; officiū suū agit, pluraq; & clarius percipit. Ideo tam multa in scripturis de oculorū custodia dicunt, cū nullus sensus tā facile & tot obiectis irritef, nec aliorū sensuū aliq; tā atrociter uulnerat animā, tanto em̄ p̄fundius figit in cor, q̄to clarius cognoscit, ita sit prouerbiū, Quod oculus uidet, cor nō fallit. Et Hora, Segnius irritant animos demissa per aurem, Quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus. Et iterum, Valdius oblectant &c.

Ut patet experientia, quia nunq; sic mouetur, qui de morte audit sicut qui uidet, nec tantū mouetur qui turpia audit & carnalia, atq; mundana, quantum qui uidet. Exemplum esto, Alipius S. Augu. contubernalis, de quo vi. Confess. scribit, Quod cum inuitus duceretur ad spectaculū clausis oculis despiciens, tñ postea apertis, ita raptus est, ut multos quoq; adduceret postea & ipse.

Quo circa in iuuenibus & uirginibus, ut summus decor est, oculorū inclinatio & depressio, ita summū uituperiū, euagatio & incustodia, ita ut aliqui signū corruptionis dent, oculorum euagationes, & uerum est Eccle. uicesimo sexto, Fornicatio mulieris extollentia oculorū, & in palpebris illius agnoscetur &c. uide ibidem. Aut est signū iam corruptæ, aut facillime corruptibilis mulieris. Nam quæ syncære casta est, non intendit in uultū uiri, sed cōfunditur, ut de Rebecca Gene. uicesimo quarto dicit, quod conspectu Isaac sponso suo tulit peplū suum, & operuit se. Item legitur de quodā sancto uiro, qui cum S. Antonio uer

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

nisset Romã oculis clausis, nihil de tanta ciuitate uidere uoluit, nisi ecclesiã sancti Petri. Item de Syluano legitur similiter, quod semper uelatis oculis incedebat, neq; solem hunc uidere uoluit.

Item Iob. xxij. dicit, Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem de uirgine (id est, iuuenula.) Ecõtra Dina egressa ut uideret mulieres regionis illius, corrupta est. Et Bern. dũ quandã fœminã fixe fuisset intuitus, graui ultione seipsum coercuit. Et B. Bene. ex uisa in seculo fœmina, grauiissime fuit tentatus. Item Quid cõtigerit Dauid ex aspectu Bersabeæ, & filijs Israel ex Moabitãrũ aspectu. Nume. xij. Item Alius tentatus a muliere uisa, cũ mortuã audisset, de putredine cadaueris illius sanauit concupiscentiã. Idcirco uisus nõ tantũ in p̄senti cõcupiscentiã mouet, sed etiã memoria fixus ex præteritis diu mirãdas suscitatur tentatiões.

Ideo dicit Hiere. Tren. iij. oculus meus deprædatus est animã meã. Et iteꝝ Hiere. ix. Mors intrauit p̄ fenestras nostras. Et. ij. Pe. ij. Oculos habentes plenos adulteriũ. Ecce quõ adulteriũ in oculos ponit. Item Eua primo mota est uisu pomi, quod esset pulchrum &c. Et de filijs dei Geñ. vi. scribitur, quod uisu ceciderũt. Videntes filij dei, filias hominũ, quod essent pulchræ, acceperũt sibi uxores quascunq; elegerant. Vnde & Sapiens docet, Noli intendere in faciem uirginis, ne confundat uultus eius. Ita e contra. nec puella in faciem iuuenis propter simile periculum.

Hinc dicit Ioannes, Quod omne q̄d est in mũdo, est concupiscentia carnis & oculorũ & superbia uitæ. Concupiscentia oculorũ intelligit̄ curiositas, multa experiẽdi & cognoscẽdi p̄ sensus.

Legitur de S. Elisabeth, quod maritũ suum in ecclesia quãdoq; iucũdius intuita, subito fuit a domino correpta. Quid illis fiet qui in ecclesia fere nihil aliud agunt, quã illud Ouidij, Spectatũ ueniunt, ueniunt spectentur ut ipsæ, nihil nisi uidere uideri, concupiscere, concupisci. At sane quodã uelut naturæ ingenio, proprium est mulieribus, quod amant concupisci & amari, uiris uero concupiscere & amare. licet & utrumq; fiat, ut mulier insanis at cõcupiscendo & amãdo, & uir quærendo cõcupisci & amari.

Mira itaq; miseria, quod sensus proprij sunt tam noxij nobis, ita ut uere dixerit Christus, Inimici hominis domestici eius (id est, sensus) Et Psal. xxxvij. amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerũt & steterunt. Quid enim facit oculorũ cu

riositas, nisi quod aduersus animã pugnat. Vnde & B. Augustus, uocat sensualitatem, serpentem, quod sit lubrica & mobilis multis obiectis, figurata per serpentem, in paradiso. Vide itaq; quomodo odiũ nostri & abnegationem nostri nõ gratis docuerit Christus in euangelio, ut odiamus oculos & oēs sensus omniaq; membra, quoniã captiuam ducant animã in legem peccati, p̄fertim oculos, unde Eccle. xxxi. Nequius oculo quid creatũ est.

Verum non hoc tantũ nõ malum est, quod per oculum facit concupiscentia, sed etiã quia nõ saturatur, ut Eccle. primo, Non saturat̄ oculus uisu. Et prouer. xxvij. Infernus & perditio nunq; implentur. Similiter & oculi hoĩm insatiabiles. Quid ergo prodest oculorũ cupiditatẽ irritare, & finito initio uidendi, infinitũ desyderiũ, & nullum finem prouocare? Melius est statim ab initio uisum coercere, anteq; dilatet uoraginẽ suã cupiditatis, quã explere non possis. Igitur ut B. Augu. in regula, Nec uos dicatis habere animos pudicos, si oculos habeatis impudicos. Impudicus enim oculus, impudici cordis est nunciũs. Nullus ergo presumat, quod nõ sit adulter, si opere cesset, oculo tñ concupiscat.

Hæc de primo & maiore signo.

Aliud est auditus, quo indicatur concupiscentia intus ardens ut qui uel prouocet dici uel cantari turpia (& ij sunt peiores) uel qui tacite & libenter audiunt, etiam si non prouocent, delectantur enim in illis, neq; auertuntur, ut ab immũditia & nocumento. Tertij etiam possunt esse, qui nõ prohibent, arguunt huiusmodi audientem, aut melioribus instruũt, neq; coram eis increpant atq; abominantur talia, ut terrerent audientes, omissione scilicet ij peccant, quod non sunt solliciti salutis proximi, & perditionis eius negligentes, atq; minus q̄ debent curiosi. Tertiu, est colloquium, scilicet cum muliere uel uiro, nam concupiscentia id agit, ut fabulentur, saluent, tractentq; secum, licet honesta quandoq; sed non causa honesta. Inde enim risus, ioci, fabulæ, colloquia, tantummodo ut placeant sibi mutuo, & sese prouocent ad amorem sui mutuum. Et hoc uitio mulieres impense laborant, dum amant. In puella autem non tantũ hæc, sed omnis prorsus uerbositas turpissima est. Nec est signum constantis uirginitatis aut castitatis, si sit puella loquacula & garrula, praesertim cũ iuuenibus. Nam ecce B. Virgo quanto textu angeli con-

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

uenta, non tamen nisi id dixit. Quomodo fiet istud &c. sed ne-
 q; ut ait B. Ambro. resalutauit salutantem. Proinde que libenter
 uolunt audiri in cantu, aut loquela, rursusq; audire cantum, uel
 colloquium alterius sexus, quid aliud nisi eiusdem sexus concupi-
 scentia sese ardere probant: Si non arderent, nihil colloquiū aut
 aspectum curarent, sicut alia non curant, quorum affectu non te-
 nentur. At nunc puellæ plurimæ tota leuitate huc feruntur.

Quartū, tactus, ut sunt manuū traditio & amplexus, q̄ & ho-
 neste quidem fieri possunt in specie, tñ cum concupiscentia intus
 mouente. Hic iā ignis libidinis acriter incendiū, ut etiā B. Hiero.
 dicat, qd tactu ipso statim sexū intelligit concupiscentia, ideo q̄ lō-
 gissime fugiendus tactus, sicut legit de quodā Papa (nō memini
 nunc nomen) quod data manu pro more osculanda, cū ex oscu-
 lo mulieris sensisset titillationem, manu præcidi sibi permiserit.

Quintū, est osculum, quod transeamus. hæc autem signa nus-
 q̄ aguntur & fiunt uehementius, q̄ in choreis publicis. mirum,
 quot & quanta ibi fiant peccata, quid ibi uisus & auditus hauri-
 at, quid tactus & colloquiū pariat. breuiter mundus est mūdus,
 imo immundus, & inimicus dei. nec est quærendū bonū, quod
 deo placeat in mundo. peccatū super peccatū ibi urget & addit.
 ira dei ibi cernitur intensa nimis, & tamen ridetur, saltatur, gau-
 detur tanquā in rebus parū nocentibus, imo bonis & utilibus.

Sextum signum & quidem nō leue, Est ipse ornatus peregrin-
 nus & nouus, qui nunc tot inuentionibus, artibus, studijs feruet
 ut nihil nisi furiosum possis dicere mundū, cum tamen nulla sit
 causa, nisi ut placeant & conforment sese mundo. Necessitas em̄
 aut utilitas, immo & honestas (quæ solæ sunt causæ iustæ) nō re-
 quirunt talia, modicisq; contenta est. quis aut̄ satis de illis potest di-
 cere, cū sint inaudita genera sumptus & uestiū: sed acre malū &
 fames libidinis sunt ista, licet nihil curentur. credo quod tandē
 nudi incedent, cū iam seminudi incedant, sed sine, dabitur nos-
 tris sua moribus etas, peruenit ira dei super mundū in finem. &
 beatus qui intelligit, quoniā uere ira dei in illos puenit. Omit-
 to hic etiā amantiū, id est amentiū furores, qui nocturnis officijs
 amatriculis suis, ludo, cantu, musica seruiūt, & oīa tentāt, ut pla-
 ceant, hic etiā mūdo ipsi stultas stultitias agūt, ideo trāsimus illa

Quartus demū gradus est, ipsa interna concupiscentia, de qua

R. P. MARTINI LVThERII DE X. PRÆCEP-
tis supra dictum est, qua nemo caret in hac uita, sed tamen hoc
ipso saluamur, quod ei nō consentitur. ut Ro. vi. Neq; exhibea-
tis membra uestra seruire peccato, ut obediatis concupiscentijs
eius, quanq; enim lex dei immaculata requirit, ut prorsus nulla sit
cōcupiscentia, sed tota & omnino immaculata mundicia, tamen
misericordia dei, interim sustinet & gratiā habet diffensionē no-
ui hominis intus, ne dominetur nostri omnis iniustitia, Hęc
iugiter est mortificāda, gemitu, uigilijs, labore, oratione, humi-
liatione, & alijs partibus crucis, tandem ipsa morte. Ex quibus
oibus patet, qd hoc præceptum nō solum nō est negatiuū, nisi
si in facie tantū uerborū & litera, sed maxime affirmatiuū, quia
præcipit, scilicet Castitatem & continentia purissimā intus & fo-
ris, quis aut sapiat tam stulte, ut castitatē neget esse rem affirma-
tiua: sed negatiue præcipit, dum prohibetur libido, ut purissima
sine omni mixtione libidinis præcepta intelligat. ut Psal. xi. Elo-
qui dñi, eloquia casta, argentū igne examinatū, probatū terræ,
purgatum septuplū. Ac per hoc iam patet, quō per legem fit co-
gnitio peccati, quia concupiscentiā nesciebam esse peccatū, nisi
lex diceret, non concupisces, Ro. vij. scilicet quia solum opus pe-
ccatū putabatur. Igitur non satis est, ut opere nō mœcheris. non
satis, quod uerbo sis pudicus & aspectu aut alio quouis signo,
imo nec hoc satis, qd corde non consentias, nisi etiā tandem pu-
rus fias ab ipsis moribus malis, intus ebullientibus, ideo non ni-
si gemitus pro gratia dei superest, cum Apostolo Ro. septimo.
Infelix ego homo, quis liberabit me de morte corporis huius.

Præceptum 7^m
PRÆCEPTVM SEPTIMVM.
NON FVRTVM FACIES.

Audiuimus qd præceptū quintū, Non occides, prohibuit of-
fensionē proximi in sua propria persona. Sextū aut, Non
mœchaberis, offensionē eiusdem in psona sociali, eadem
carne. Et utrūq; tam in opere q̄ corde, tam affectu quam effectu.
ita ut satis constet, quod spiritualis intelligentia istorū præcepto-
rū negatiuorū, sit ista affirmatiua, ut mites & casti simus, intus
& foris, prorsus sine omni, tā amaritudinis iræ, q̄ dulcedine cō-
cupiscentiæ. Quæ duo sine charitate spiritus haberi prorsus nō
possunt, quia sunt fructus spiritus, i. Corinth. xij. & Gal. quinto
Ideo plenitudo legis est dilectio. Hęc em̄ est mitis & nulli nocet,